

PIOTR CELEWICZ*

ATRAKCYJNOŚĆ MIEJSCA W ASPEKcie REWITALIZACJI TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH – WYBRANE PRZYKŁADY W NIEMCZECH

THE ATTRACTIVENESS OF A PLACE IN THE ASPECT OF REVITALIZING POSTINDUSTRIAL AREAS – SELECTED EXAMPLES IN GERMANY

Streszczenie

W niniejszym artykule przedstawiono interesujące przykłady rewitalizacji terenów przemysłowych dwóch miast Zagłębia Ruhry i portu rzecznego w Hamburgu. Konsekwencją takich działań jest powstanie nowych, atrakcyjnych przestrzeni miejskich odpowiadających współczesnym potrzebom dynamicznie rozwijających się miast. Miejsca te prezentują wysoki poziom architektury i cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców, są również wyrazem dbałości o otoczenie.

Słowa kluczowe: rewitalizacja, tereny przemysłowe, atrakcyjność

Abstract

The article presents some interesting examples of revitalizing postindustrial areas in two cities belonging to the Ruhry Basin and a river port of Hamburg. Such activities result in the formation of some new, attractive urban spaces satisfying the contemporary needs of dynamically developing cities. These places are characterized by a high level of architecture, enjoy popularity among their residents and give expression to attention to the surroundings.

Keywords: revitalisation, postindustrial areas, attractivity

* Mgr inż. arch. Piotr Celewicz, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

„Serce miasta” to pojęcie metaforyczne, które nie musi się pokrywać z geometrycznym środkiem miasta i nie zawsze musi się znajdować w tym samym miejscu dla różnych miast. Takim stwierdzeniem określić można przestrzeń, która tętni życiem poprzez swój ciekawy styl, architekturę, niepowtarzalny klimat czy wydarzenia kulturalne itp. „Serce miasta” bywa też niekiedy tymczasowym punktem na mapie, o większej lub mniejszej strefie oddziaływań. Słowo „atrakcyjność” jest tu kluczowym i kształtującym czynnikiem. Takich miejsc może być wiele równocześnie i dotyczyć mogą różnej tematyki i wielu dziedzin życia człowieka: kultury, sztuki, biznesu, rekreacji, sportu itp., odpowiednio dla konkretnej grupy docelowej. Zagłębiając się w metaforykę znaczeń, to właśnie architekt może być „lekarzem”, który ożywi tkankę miejską za pomocą pewnych zabiegów rewitalizacji zdegradowanej wcześniej przestrzeni lub przez przeszczep nowej funkcji w celu ożywienia obumierającej struktury.

W języku potocznym w odniesieniu do terenów zurbanizowanych lub regionów możemy stosować pojęcie „nowe serce miasta”, mówiąc o nowej części lub tkance miejskiej. W innym ujęciu „sercem energetycznym” może być struktura produkująca energię, a „sercem kulturalnym” – ognisko, epicentrum wydarzeń związanych ze sztuką itp.

W niniejszym artykule przybliżone zostaną interesujące przykłady rewitalizacji zaniedbanych przestrzeni w nowoczesne i tętniące życiem.

Hafencity w Hamburgu powstało w wyniku przekształceń terenów przemysłowych dawnego portu rzeczno, które związane były z polityką budowy nowoczesnego wizerunku dynamicznie rozwijającego się miasta. Jak powszechnie wiadomo, tereny położone w centrum miasta mają wysoką wartość, toteż z ekonomicznych i estetycznych względów należało je przystosować do współczesnych potrzeb. Inwestycja na powierzchni 155 ha, której zakończenie planuje się na 2020 r., nie jest tylko sypialnią dla Hamburga, ale poprzez swoje śródmiejskie położenie jest faktycznie „nowym sercem miasta” charakteryzującym się zróżnicowanym rodzajem i typem zabudowy, który realizuje funkcje związane z kulturą, rozrywką, handlem, gastronomią, mieszkaniem, pracą, rekreacją. Według planów ma tu powstać 40 tys. miejsc pracy i mieszkania dla 12 tys. osób. Ponadto przewiduje się ruch turystyczny związany z obiektami kultury na poziomie 3 mln osób rocznie. Zamierzeniem władz miasta jest stworzenie nowej, wysokiej jakości życia w nowoczesnym i rozwijającym się mieście XXI w. Obok historycznej zabudowy powstają nowoczesne obiekty autorstwa wielu słynnych biur architektonicznych, jak np. imponująca Filharmonia projektu biura Herzog & de Meuron, przywołująca swym wyglądem skojarzenia z frachtowcem z okresu świetności miast hanzeatyckich. Jako ciekawostkę można tu przytoczyć fakt, że mieszkańcy miasta oferują datki na budowę tak ważnego obiektu promującego sztukę. Całe założenie urbanistyczne wraz z parkiem i promenadą otwarte jest na kanał rzeczny, z niewielkimi zatokami, w których przewidziano powstanie mariny jachtowej wśród zabudowy mieszkaniowej, podkreślając tym ekskluzywność miejsca.

Akademia Mont-Cenis w Herne jest kolejnym ciekawym przykładem nowatorskiego podejścia do rewitalizacji terenów kopalni węgla kamiennego i jednocześnie odzyskiwania obszarów przemysłowych dla rozwijającego się miasta.

Zwycięski projekt Jourda et Perraudin oraz Hegger, Schleif, Kassel, oddany do użytku w 1999 r., jest gigantyczną szklarnią o wymiarach 170 × 78 m i wysokości 16 m. Drewniano-stalowo-szklana konstrukcja obłożona została panelami fotowoltaicznymi, tworząc elektrownię solarną o mocy 1 MW, co odpowiada zapotrzebowaniu nie tylko samego obiektu, ale także części miasta. Można taką budowlę przyrównać do metaforycznego „serca solarnego” zasilającego pewien układ – sieć. Ponadto budynek pełni rolę autonomicznego energetycznie centrum seminaryjnego. Pod jednym dachem zlokalizowano hotel, budynki seminaryjne, restauracje i kasyno. W „szklarni” panuje, niezależnie od pory roku, klimat przypominający śródziemnomorski dzięki zastosowanym rozwiązaniom: dekoracyjnym (roślinność i ciek wodny) oraz pasywnemu pozyskiwaniu energii cieplnej. System przewietrzania daje możliwość ochładzania całej struktury. Centrum

konferencyjne jest atrakcyjnym miejscem skupiającym okresowo grupy ludzi, jest to także wizytówka miasta i regionu przodującego w wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii.

Kopalnia Zollverein w Essen była dawniej największą i najnowocześnieszą kopalnią węgla kamiennego na świecie o wydobywaniu 12 tys. ton urobku dziennie. Zamknięta w 1986 r., a w 2001 r. została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Koksownia i szyby są pomnikami architektury przemysłowej w Europie, a wieża szybowa stała się symbolem Zagłębia Ruhry. Obecnie miejsce to jest bardzo popularne i odwiedzane przez turystów, nie tylko interesujących się architekturą przemysłową. Niektóre z obiektów zaadaptowano na pracownie artystyczne, malarskie, gdzie organizowane są warsztaty dla młodzieży. Industrialną architekturę połączono z ważnym centrum kultury i designu. We wnętrzach o nieprzeciętnej kubaturze wspaniale wyeksponowane zostały – nagrodzone prestiżowym tytułem *red dot awards* – przedmioty wzornictwa przemysłowego. Na terenie założenia organizowane są również imprezy kulturalne, koncerty, które sprawiają, że miejsce to tętni życiem nie tylko w dzień, ale także w nocy. Również tam znalazło się miejsce na nowoczesną architekturę. W pobliżu wybudowano Szkołę Zarządzania i Designu, budynek będący znakomitą przykładem architektury minimalizmu. Wszystkie te działania są efektem konsekwentnej polityki ożywienia regionu przemysłowego.

Omówione wyżej przykłady prezentują szerokie spektrum możliwości rewitalizacji terenów poprzemysłowych, w wyniku których powstają nowe, bardzo atrakcyjne przestrzenie potrzebne rozwijającym się miastom. Działania takie są również wyrazem polityki dbałości o środowisko zamieszkania i jakość życia w strukturach zurbanizowanych, tworząc nowe „serca miast”. To metaforyczne określenie, jak pokazują przykłady, może mieć wieloraki wymiar adekwatnie do spełnianej funkcji. Budowanie nowych rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych na zdewastowanych przez przemysł terenach wiąże się również z tworzeniem nowej tożsamości miejsca. Identyfikacja widza-przechodnia z otoczeniem oraz duch miejsca są wyznacznikami atrakcyjności i sprawiają, że człowiek chce przebywać w (przynależać do) danej przestrzeni.

"The heart of the city" is a metaphorical concept which need not correspond to its geometrical centre or stay in one place all the time. Such a notion may define a space which lives, teems with life, thanks to its interesting style, architecture, unique climate, cultural events etc. "The heart of the city" is sometimes a contemporary point on a map, with a bigger or smaller impact zone. The word "attractiveness" is the key, shaping factor here. There may be lots of such places which concern various fields of man's life – culture, arts, business, recreation, sports etc. – and target groups. Becoming absorbed in the metaphor of meanings, an architect can be a "doctor" who will live a given urban tissue up by certain process of revitalizing a formerly degraded space or transplanting a new function in order to enliven an atrophying structure.

When we refer to urbanized areas or regions in the colloquial language, we may form such concepts as "the new heart of the city", talking about a new part or an urban tissue. From another point of view, "the heart of energy" can be a structure which produces energy, while "the heart of culture" – the focal point, the epicentre of events related to art etc.

The following text presents some interesting examples of revitalizing neglected spaces into modern and teeming ones.

Hafencity in Hamburg came into existence as the result of transforming the postindustrial grounds of a former river port which was related to the policy of constructing a modern image of a dynamically developing city. As everybody knows, areas situated in the city centre are valued highly, therefore – for economic and aestheti reasons – they had to be adjusted to contemporary needs. The investment on the area of 155 hectares, which will be completed in 2020, is not just a residential hinterland for Hamburg – actually, its central position makes it "the new heart of the city" characterized by a diverse kind and type of buildings whose functions are related to culture, entertainment, commerce, gastronomy, housing, work and recreation. Forty thousand places of work and residence for twelve thousand people are planned here. Moreover, tourist traffic related to cultural objects is planned for three million people yearly. The municipal authorities are going to create a new, high quality of life in a modern and developing 21st century city. Besides some historic edifices, modern objects, designed by numerous famous architectural studios, are rising, e.g. an impressive Philharmonic Hall by Herzog & de Meuron – its appearance call up associations with a grand Hanseatic freighter. The fact that the city dwellers offer donations for the construction of such an important object which promotes art makes a curiosity. The whole urban layout together with a park and a promenade opens to a river canal with some small havens where a yacht marina in the middle of a residential complex will emphasize the exclusiveness of the place.

The Monte-Cenis Academy in Herne is another interesting example of an innovative approach to the revitalization of the grounds of a coalmine and the regain of some postindustrial areas for a developing city.

The winning design by Jourdain et Perraudin and Hegger, Schleif, Kassel, completed in 1999, is a gigantic greenhouse – 170 × 78 m, 16 m tall. The construction of wood, steel and glass is covered with some photovoltaic panels forming a solar power plant of 1 MW which satisfies the needs of the object itself as well as a part of the city. Such an edifice could be compared to a metaphorical solar heart supplying a certain layout – a network. What is more, the building acts as an energetically autonomic seminar centre. Such objects as a hotel, seminar buildings, restaurants and a casino are located under one roof. The climate of "the greenhouse" has climate resembles this in the Mediterranean regardless of the season, owing to the applied solutions: decoration (plants and a watercourse) and the passive gain of thermal energy. The system of airing makes it possible to cool the whole structure. The conference centre is an attractive place for certain groups of people at certain times – it is also the showcase of a city and a region which leads the way in the use of renewable sources of energy.

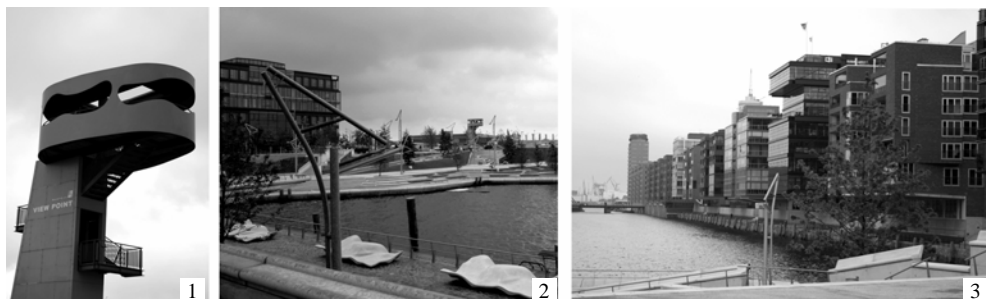
The Zollverein Mine in Essen used to be the biggest and most modern coalmine in the world with twelve tons of output daily. It was closed in 1986 and then registered on the UNESCO list of world heritage in 2001. The coking plant and the shafts are monuments to industrial architecture in Europe, while the shaft tower has become a symbol of the Ruhry Basin. These days, the city is very popular with tourists – not only those interested in industrial architecture. Some of the objects have been adapted to artistic studios which organize workshops for young people. Industrial architecture is combined with an important centre of culture and design. Interiors of unique cubature excellently expose artifacts of industrial design with the prestigious *red dot awards*. The layout also organizes some cultural events and concerts which liven the place up day and night. Modern architecture is here, too. A Marketing and Design School – an excellent example of the architecture of minimalism – has been built nearby. All these activities result from the consistent policy of enlivening a postindustrial region.

The abovementioned examples present a wide range of the possible revitalization of some postindustrial areas which produces new, very attractive spaces necessary for developing cities. Such actions also give expression to a policy of attention to a housing environment and the quality of life in urbanized structures, making the new "hearts of the cities". As the examples show, this metaphorical concept may have a manifold dimension adequate to their functions. The construction of some new

architectural and urban layouts on areas devastated by industry is also related to the creation of a new identity of a place. A passing spectator's identification with the surroundings and the spirit of a place are the indicators of attractiveness which encourage a man to stay in (belong to) a given space.

Bibliografia – Bibliography

- [1] www.niemcy-turystyka.pl/PLK/niemcy_kraj_turystyczny/master_tlsight-id1076-fstadt_museen.htm.
 - [2] www.niemcy-turystyka.pl/PLK/niemcy_kraj_turystyczny/master_tlsight-id1076-fstadt_sight_allgemein.htm?cc_lang=.
 - [3] international.hamburg.de/index.do?ok=18955&uk=21281.
 - [4] www.akademie-mont-cenis.de.
 - [5] www.fah.nrw.de.
 - [6] www.zollverein.de.
 - [7] www.zollverein-school.de.
- Źródła internetowe – odczyt z dnia 30.06.2008.

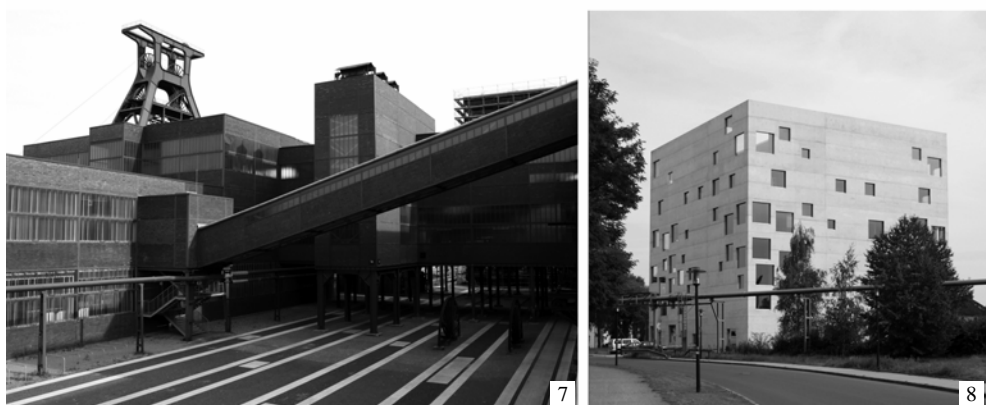
II. 1–3. Hafencity – Hamburg (fot. aut.)

III. 1–3. Hafencity – Hamburg (photo auth.)

II. 4–6. Akademia Mont-Cenis – Herne (fot. aut.)

III. 4–6. Akademia Mont-Cenis – Herne (photo auth.)

II. 7–8. Zollverein – Essen (fot. aut.)

III. 7–8. Zollverein – Essen (photo auth.)